

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

TĚLESNÉ TRESTÁNÍ DĚTÍ RODIČI

Bronislava Gilarová, DiS.

Katedra:	Sociálně-pedagogická
Vedoucí práce:	PeaDr. Marie Vorlová
Studijní program:	Sociální práce
Studijní obor:	Pastorační a sociální práce

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Tělesné trestání dětí rodiči napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 8. Června 2009

Bronislava Gilarová, DiS.

Anotace

V mé bakalářské práci se zabývám tématem Tělesné trestání dětí rodiči. Cílem mé práce je zjistit názory a postoje studentů oboru Pastorační a sociální práce Evangelicko-teologické fakulty Karlovy univerzity v Praze na problematiku tělesných trestů. Domnívám se, že názor mezi laickou a odbornou veřejností na toto téma je nejednotný a že je zapotřebí více diskuzí. Studenty jsem si zvolila proto, že tato skupina lidí je mi blízká věkem i zaměřením. Názory zkoumám z pohledu denních a dálkových studentů, protože mě zajímá, jak vnímají problematiku tělesných trestů moji vrstevníci a naopak, jak studenti dálkového studia, kteří mohou být podstatně starší a mít tak daleko více zkušeností i s výchovou dětí. Také jsem záměrně rozdělila respondenty na muže a ženy, jelikož si myslím, že je zajímavé vědět, jaký pohled mají na tělesné tresty ženy jako potencionální matky dětí a muži jako potencionální otcové. Svého cíle se snažím dosáhnout pomocí kvantitativního výzkumu formou dotazníku. Stanovila jsem si také předpoklad: „Nepovažuji za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů a myslím si, že studenti oboru Pastorační a sociální práce budou mít stejný názor jako já.“ Má práce obsahuje i názory odborné veřejnosti na zákaz tělesných trestů, tedy sociálních pracovníků a psychologů. Zde už však používám jiné metody zkoumání než u studentů.

Klíčová slova

Tělesné tresty, rodiče, děti, zákaz, studenti

Summary

I deal with topic "Physical punishment of children by parents" in my final work. The aim of my work is to find opinions and attitudes expressed by students of Pastoral and Social Work at Evangelistic Theological Faculty, Charles University of Prague, concerning the problematic of physical punishment. I think that opinions on the topic between lay and professional community differ, and there is need of more discussion. I have chosen students as I share age, lifestyle and ideas with this group of people. I study these opinions from the perspective of both full-time and part-time students, because I'm interested in the possibly contrasting ways the problematic of physical punishment is perceived by my peer group and by part-time students, who can be much older and have much more experience with bringing up children. I intentionally study opinions of men and woman separately, because I think that it is interesting to find out about the views of women as potential mothers and men as potential fathers on the problematic. I want to achieve my aim by quantitative research, using the means questionnaire. I also establish a presumption: „ I don't consider prohibition of all forms of physical punishment completely correct and necessary, and I think that students of Pastoral and Social Work will be of the same opinion. “ My final work contains also opinions of professional community (social workers and psychologists) on prohibition of physical punishment. With this target group, however, I use other methods of examination than with the students.

Keywords

Physical punishment, parents, children, prohibition, students

Poděkování

Srdečně děkuji mé vedoucí bakalářské práce PaDr. Marii Vorlové, za trpělivé a odborné vedení mé práce, za čas a pomoc, kterou mi poskytla.

OBSAH

ÚVOD.....	8
-----------	---

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE TĚLESNÝCH TRESTŮ.....	10
2. ODMĚNY A TRESTY.....	14
2. 1. Odměny a tresty v rodině.....	14
2. 2. Definice, charakteristika a forma tělesného trestu.....	16
3. POUŽITÍ TĚLESNÝCH TRESTŮ.....	18
3. 1. Důvody proč rodiče trestají.....	18
3. 2. Způsoby použití tělesných trestů.....	19
3. 3. Selhání trestů.....	21
3. 4. Argumentace ve vztahu k tělesným trestům.....	22
4. RIZIKA TĚLESNÝCH TRESTŮ.....	26
4. 1. Následky tělesného potrestání.....	26
4. 2. Tělesný trest naplňující podstatu týrání.....	28
5. PRÁVNÍ DOKUMENTY TÝKAJÍCÍ SE DĚTÍ.....	32
6. RADA EVROPY.....	35
6. 1. Jak docílit zrušení tělesných trestů.....	36
6. 2. Pozitivní výchova dětí v rodině.....	38

PRAKTICKÁ ČÁST

7. PLÁN VÝZKUMU.....	39
7. 1. Předmět výzkumu.....	39
7. 2. Cíl výzkumu.....	39
7. 3. Předpoklad.....	39
7. 4. Forma výzkumu.....	40
8. DOTAZNÍK.....	41
9. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU.....	44
10. NÁZORY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ.....	57
11. NÁZORY PSYCHOLOGŮ.....	59

ZÁVĚR.....	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM PŘÍLOH	64

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je „Tělesné trestání dětí rodiči“. Tato problematika se stala veřejnou diskuzí v naší republice poté, co nyní už bývalá Ministryně pro lidská práva Džamila Stehlíková začala intenzivně prosazovat, aby fyzické trestání dětí v Česku bylo zákonem zakázáno. To byl pro mne impulz k tomu, abych se o celou věc začala zajímat, a aby tělesné trestání dětí rodiči bylo mým tématem pro bakalářskou práci. Paní ministryně koncem minulého roku ze své funkce sice odstoupila a její zákon tak nebyl prosazen. Nicméně jsem se odhodlala ve svém tématu bakalářské práce i nadále pokračovat, neboť v některých zemích tento zákaz tělesných trestů v rodině již platí. Také jsem se domnívala, že bude jen otázkou času, kdy tato problematika opět vypluje na povrch. Koncem dubna letošního roku Ministr pro lidská práva Michael Kocáb zveřejnil, že hodlá v kampani „Stop násilí na dětech“ pokračovat. Rozhodl se za ní utratit 10 miliónů Kč a bude zahájena na konferenci Evropa přátelská dětem. Je zřejmé, že zákon proti tělesnému trestání dětí není ještě považován za vyřešenou věc a stává se opět aktuálním tématem.

Má práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se skládá ze šesti hlavních kapitol. První kapitola s názvem „Historie tělesných trestů“ zavede čtenáře do minulosti. Seznámí je s tím, jak lidé dříve tento běžný způsob výchovy akceptovali, jakými jinými metodami se snažili tělesné tresty nahradit a jak se postupem času měnil postoj společnosti vůči tělesným trestům. Druhá kapitola „Odměny a tresty“ je důležitá, neboť vysvětluje funkce základních výchovných prostředků: odměn a trestů v rodině obecně, popisuje definici tělesného trestu, jeho charakteristiku a nejčastěji používané formy. Na to pak navazuje třetí kapitola, která se zabývá používáním tělesných trestů. Zde uvádím nejčastější důvody a situace, které rodiče mohou vést k fyzickému trestání svých dětí, jakými způsoby pak tělesné tresty používají a v jakých případech tento způsob výchovy selhává a stává se neúčinným. Tato kapitola je zakončena argumenty, které říkají, proč bychom neměli tělesné tresty

používat a tvrzeními, které naopak tyto argumenty vyvracejí. Čtvrtá kapitola se nazývá „Rizika tělesných trestů“. Tělesný trest může na dítěti zanechat následky, které pak mohou být nebezpečné pro jeho vývoj osobnosti. Tělesné trestání je podle výzkumů významným rizikovým faktorem pro tělesné týrání. Proto se ve své čtvrté kapitole věnuju i problému týrání dětí, neboť hranice mezi trestem a týráním je poněkud nejednoznačná. Pátá kapitola pojednává o právních dokumentech, které zajišťují dětem jejich práva a potřebnou ochranu. Šestá kapitola má název „Rada Evropy“. Tuto kapitolu jsem do své práce zařadila proto, neboť tento orgán se velmi aktivně zasazuje o úplný zákaz tělesných trestů a díky ní tělesné tresty zrušila již třetina států Evropské unie. Věnuji se zde tomu, jakými prostředky chce Rada Evropy docílit zrušení tělesných trestů a také jak by chtěla tresty nahradit pozitivní výchovou dětí v rodině.

Podstatnou náležitostí mé práce je její praktická část. Cílem mé práce je zjistit, jaké názory a postoje mají studenti oboru Pastorační a sociální práce Evangelicko-teologické fakulty Karlovy univerzity v Praze na problematiku tělesných trestů. Domnívám se, že názor mezi laickou a odbornou veřejností na toto téma je nejednotný a že je zapotřebí více diskuzí. Proto chci zjistit názor veřejnosti, tedy v mém případě studentů, neboť tato skupina lidí je mi blízká věkem i zaměřením. Tohoto cíle se snažím dosáhnout pomocí kvantitativního výzkumu formou dotazníku. Stanovila jsem si také předpoklad: „Nepovažuji za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů a myslím si, že studenti oboru Pastorační a sociální práce budou mít stejný názor jako já.“ Praktická část ještě obsahuje i názory odborné veřejnosti na zákaz tělesných trestů, tedy sociálních pracovníků a psychologů. Zde už však používám jiné metody zkoumání než u studentů.

TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE TĚLESNÝCH TRESTŮ

Úplně první zmínka o tělesném potrestání dítěte není dochována, jinak byly tresty nedílnou součástí lidské historie. Začátek mé práce je věnován historii, neboť se domnívám, že je důležité vědět, kam až sahají kořeny tělesného trestání dětí, jak lidé akceptovali tento způsob výchovy, jaká stanoviska vůči tělesným trestům zaujímalí, a také jak k nim společnost, postupem času, změnila postoj.

Z období patriarchální společnosti, která vyžadovala bezmeznou poslušnost dětí vůči rodičům, se dochovaly různé kresby a historické prameny, které představují otce v roli tělesně trestajícího rodiče.¹ Během minulých staletí se široce uznávalo právo otce nakládat se svým potomstvem podle svých potřeb. Dítě bylo považováno za jeho majetek a tak ho mohl například beztrestně prodat nebo zabít. Takové právo se ve starověkém Římě nazývalo „potestas patris“ a vycházelo z přesvědčení o zásluze muže na zplození nového lidského jedince.² Jinak za zmínku stojí například dochované egyptské rčení, které říká: „Ani den nesmíš lenořit, jinak dostaneš výprask, neboť chlapec má uši na zádech a poslouchá jen, když je bit.“³ Středověk bývá někdy označován jako období, kdy je pro rodinu typický nedostatek citů. To proto, že rodiče byly k citům ke svým dětem rezervovanější kvůli vysoké úmrtnosti malých dětí. Dalo by se říci, že to byla emocionální ochrana rodičů před opakovanými ztrátami a bolestmi. Tento postoj k dítěti se samozřejmě odrazil i na výchově dětí. Ve stejné době v řadě evropských zemí nebylo zvláštností, že pracovaly již 10tileté děti a že děti byly vystavené stejně krutým trestům jako dospělí. Násilí bylo

¹ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 13.

² Pöthe, P., *Dítě v ohrožení*. Praha, G plus G 1996, s. 21.

³ <http://aryonstory.blogspot.com/2009/02/prednaska.html>

společností akceptováno jako spravedlivá odplata, nástroj satisfakce či způsob dosažení určitého záměru nebo cíle.⁴

„Tělesný trest v obecné rovině považovaný jako vykonání spravedlnosti tím, že bylo postiženo porušení kázně, měl nejčastěji podobu bití (mrskání, bičování, rány holí), vystavování na pranýř po delší dobu bez přísunu tekutin a bez ohledu na počasí, věznění v okovech. Na našem území byly tělesné tresty v této podobě zrušeny v roce 1867.“

Tento rok byl významným. Představuje zlom v odmítnutí společenské a kulturní akceptace tělesného trýznění lidí a to včetně dětí. Od toho roku nebylo ve školských zařízeních dovoleno tělesné trýznění dětí, nicméně tělesné tresty „lehčího“ rázu byly dále akceptovány.⁵

Ještě před několika desetiletími byly výprasky běžnou součástí výchovy našich předků. V našich školách byl například zákaz bití žáků uzákoněn až v 50. letech 20. století. Do té doby visela v každé třídě rákoska, aby byla na očích všem případným nezbedníkům. I výchova v rodině bývala přísnější, kromě rákosky nebo lískovky rodiče často sáhli po dalších výchovných pomůckách; tátové často sáhli po řemeni, u maminek byly oblíbené velké vařečky nebo klepadla, nezřídka byla doma metla nebo karabáč spletený z řemínků nebo prutů. Samotný výčet těchto nástrojů ukazuje, že naše babičky a dědečkové měli často velmi přísnou, až puritánskou výchovu. Řčení, že metlička vyháňá děti z peklíčka, se bralo velmi vážně. Ve škole i doma byly tedy děti bité velmi často, někdy i pravidelně, tresty byly většinou velmi přísné. Různé školy měly různá pravidla pro udílení výchovných výprasků. Když děti nedostaly při výuce pořádně naplácáno, nebyla škola považována za kvalitní. Z dnešního pohledu velmi přísných pětadvacet rákoskou na holou býval spíš standard, často býval trest ještě přísnější. Zejména pokud šlo o děti z chudších vrstev, ty většinou nikdo nešetřil. Děti starostů a jiných bohatých rodičů většinou vůbec švih rákosky nepoznaly.⁶

⁴ Vaničková, E., Moussová, Z., Provazníková, H., *Násilí v rodině*. Praha, 1995, s. 5.

⁵ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 17.

⁶ <http://rakoskou.webnode.cz/news/afrika-a/>

Před čtyřiceti, padesáti lety se tedy lidé mohli běžně setkat s tím, že dospělí děti bili. Dělo se to na veřejnosti a skoro nikdo ani nemrkl. Názory na tělesné tresty dětí se změnily. Dnes je dítě s modřinou záležitost pro policii. 80 % rodičů přiznalo, že své děti občas plácnou, i když by se raději bez toho obešli a stále mnoho lidí (hlavně mužů) sem tam nějaký ten pohlavek schvalují, protože prý přináší rychlejší výsledek. Během posledních padesáti let se výchovné metody postupně vyvíjejí. Bití a tělesné tresty byly klasickým způsobem výchovy. Ukázalo se však, že nejsou zcela účinné a v některých zemích začaly být i protizákonné. A tak rodiče v padesátých letech začali tělesné tresty oprávněně odmítat, ale neznali jinou výchovnou metodu, kterou by ji nahradili a tak často využívali manipulování pomocí pocitů studu, strachu a viny, říkali svým dětem, že jsou k ničemu a podobně. Výsledkem ale bylo poškození osobnosti dítěte a jeho sebevědomí (psychické týrání). Dalším výchovným prostředkem byla metoda odměn a následků. Příkladem této metody je přehled, do něhož se dítěti zapisují za dobré chování hvězdičky, a pak dostane odměnu za určitý počet. Metoda přirozených následků nechává řešení určitého problému, který dítě způsobilo, na něm samotném – např. když se v noci pomohlo, vyměnilo si samo prostěradlo. Tato metoda však sama o sobě nestačí – třeba když si dítě chce hrát na vozovce.⁷

Dnes jsou tělesné tresty ve školách zakázány celkem ve 109 zemích včetně Česka. Výjimku tvoří jen několik soukromých škol v Anglii, ale například v USA jsou ve 22 z 50 amerických států povoleny.⁸ V 18 evropských zemích jsou tělesné tresty zakázány zákonem i v rodinách. Jako první stát tento zákon přijalo Švédsko roku 1979. Dalšími zeměmi jsou například Finsko, Norsko, Rakousko, Kypr, Dánsko, Lotyšsko, Chorvatsko, Německo, Izrael, Island, Belgie, Skotsko.⁹

⁷ Biddulph, S., *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Praha, Portál 1999, s. 62-65.

⁸ <http://www.novinky.cz/zena/deti/136335-telesne-tresty-bit-ci-nebit.html>.

⁹ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 10.

V minulém století byla dětem věnována velká pozornost, někdy se tomuto století říká století dítěte. Vznikly závažné dokumenty, týkající se práv dítěte a otázka tělesných trestů a násilí se stala veřejným zájmem. O jednotlivých dokumentech se zmíním později. To, že naše generace používá tělesný trest, není výsledkem ničeho jiného než akceptace společnosti tradiční tvrdé výchovy, která se předává z generace na generaci přenosem sociálních vzorců chování.

2. ODMĚNY A TRESTY

2. 1. Odměny a tresty v rodině

Ke každému domovu, každé rodině patří určitá stabilita domácího řádu, který se vyznačuje řadou obvyklých činností, návyků, mýtu, tabu a rodinných rituálů. A jestliže je v rodině dítě, pak musí být vychovááno, a k výchově neodmyslitelně patří odměny a tresty. Než přejdu k tělesným trestům, myslím si, že je důležité se nejprve zmínit o odměnách a trestech obecně, neboť pro mnoho rodičů je otázkou a problémem, jaký výchovný prostředek mají u svého dítěte zvolit, tak aby jeho výchova byla co nejefektivnější a ku prospěchu celé rodiny.

Odměna a trest jsou základní výchovné prostředky. To znamená, že díky jejich pomoci máme dítě vést k určitému výchovnému cíli. Podle pedagogů mají všechny tresty obecně (tedy i tělesné tresty) trojí význam. Mají napravit chybu, která nějakým špatným chováním vznikla, neboť trest je aktem spravedlnosti. Za druhé mají působit tak, aby se podobné jednání neopakovalo, měly by mít jakýsi odpuzující a odstrašující význam. A za třetí musí současně z viníka sejmout pocit viny, neboť trestem je prohřešek dítěte anulován, už mu ho nepřipomínáme. Jedině tak můžeme v dítěti vyvolat i pocit vděčnosti. V trestu musí být tedy něco z oné vyšší spravedlnosti, která je obecně platná a hlavně kterou provinilec uznává a přijímá. Z toho pak vyplývá, že když trestáme dítě jen z vlastní netrpělivosti, nebo proto, že máme špatnou náladu či zlost, pak si sami sice trochu ulevíme, ale výchově se naše jednání mívá cílem a způsobí víc škody než užitku. Dítě sice třeba chvíli trpí, pláče nebo odprošuje, ale protože to všechno nezapadá do jeho pojmu spravedlnost a neprožilo při tom onen nutný pocit viny, nevzniká z toho ani poučení do budoucnosti.

Naproti tomu odměna má větší dosah a účinnost. Zatím co trest špatné chování jen zastavuje, odměna utvrzuje a navozuje to správné. Ovšem pod pojmem odměna si nesmíme představit jen materiální věc, jako například bonbón, hračku či jiný dárek. Největší odměnou by mělo být pro dítě

vědomí, že udělalo radost těm, kdo ho mají rádi. A nějaký ten dárek by měl být jen symbolické vyjádření tohoto vztahu. Jestliže za každou chybou dítěte přijde trest a nic víc, dítě se správnému chování nenaučí. Bude se jen bát toho, kdo trestá, bude mít sto chutí ho podvádět, aby trestům uniknul. Žádnými výčitkami a tresty se například méně nadanému dítěti nestane škola lákavější. Když však za každý úspěch dostane ocenění a povzbuzení, je velkou nadějí, že bude pracovat s chutí a naplno.¹⁰

Odměňováním a trestáním v rodinách se podrobně zabývá Eva Vaníčková, která ve své publikaci uvádí studii, kdy bylo dotázáno 886 dětí ve věku 10-11 let z několika pražských obvodů. Podle této studie jsou odměny a tresty v rodinách zastoupeny téměř rovnoměrně. Nejčastějším důvodem pro odměnu či trest jsou známky ve škole. Nejčastějším způsobem jak rodiče trestají či odměňují je verbální komunikace, na jedné straně hubování, na druhé, pochvala. Hned za pochvalou rodiče podle studií odměňují své děti penězi a dárky (existuje obecná představa, že se rodiče snaží nedostatek času dětem vynahradit nákladnými dary a penězi). Co se týká trestů tak hned za hubováním je nejčastější výprask, pak příkazy k vykonání určité povinnosti nebo zákazy různých činností (televize, zákaz chodit ven). Ve škále trestů je i to, co můžeme charakterizovat jako citové týrání dítěte (např. trestání něčím, čeho se dítě bojí – tj. vyvoláváním strachu, vyhrožování dítěti odchodem z domu apod.) a tělesné zanedbání (potencionální nedostatek výživy, když dítě za trest nedostává najíst).¹¹

¹⁰ Matějček, Z., *Rodiče a děti*. Praha, Avicem 1986, s. 185,186.

¹¹ Vaníčková, E., Mousová, Z., Provazníková, H., *Násilí v rodině*. Praha, 1995, s. 40-44.

2. 2. Definice, charakteristika a forma tělesného trestu

Představitelé britské a švédské organizace EPOCH-Worldwide a Save the Children-Radda Barnen, popsali definici tělesného trestu následovně: „Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek.“¹²

Tělesný trest je charakteristický několika body:

- porušuje tělesnou integritu dítěte
- obecně s přibývajícím věkem dítěte ztrácí na účinnosti a pozbývá svůj smysl (malé děti jsou schopni více vnímat tělesné pocity než větší)
- je u něj velmi důležité hledisko srozumitelnosti a spravedlnosti
- je provázen stresem
- zvyšuje pohotovost dítěte k agresivnímu chování
- vede k naučenému postoji bezmoci, poslušnosti a podřízenosti
- pokud se často opakuje, stává se rizikem pro odchod dítěte od rodiny
- pokud jsou časté či kruté, stávají se rizikem pro rozvoj sebepoškozujícího chování

Forma tělesných trestů je rozmanitá. Nejčastěji používané tělesné tresty jsou tyto:

„pohlavek, facka, políček, výprask rukou, výprask předmětem, výprask na holou, kopanec, žďercha do zad, rána, rána pravitkem nebo ukazovátkem, odhození, třesení, praštění hlavou o zeď, štipání, tahání až vytrhávání vlasů, kroucení ušním boltcem, údery knihou nebo klíči do hlavy, kostičky (pevný stisk týlu, nadloktí), burák (prudké přejetí palcem po zadní straně krku), škrčení, cvrnkání do ucha, přehození přes lavici nebo stůl, stoj na hanbě v předpažení, klečení po delší dobu, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, přivazování ke stolu nebo stromu, svazování končetin, sypání pepře na ruce, zalepování úst leukoplastí, ponořování rukou do horké nebo ledové vody.“¹³

¹² EPOCH WORLDWIDE, RADDA BARNEN, London, Approach 1998.

¹³ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 31.

Tyto tělesné tresty jsou typické hlavně pro rodinu, někdy ale i pro školu či jiné sociální prostředí. Při pohledu na tento seznam si můžeme uvědomit, že to není přehled doporučených výchovných počinů, ale spíše seznam agresivního chování. Z toho je také patrné, že diskuzi o tělesných trestech můžeme vést tak, zda jeden tělesný trest vůči dítěti použít a druhý ne.

Podle výzkumů a z praxe vyplývá, že nejčastější forma tělesného trestu v naší republice je facka. Facka má obecně řečeno rychlý účinek. Není to jen let ruky vzduchem v krátkém okamžiku života dítěte a rodiče. Je to také projev síly a rizika, že rodič neodhadne správně sílu v ruce, přesné místo úderu na těle dítěte, které může ve strachu změnit polohu, a rána tak může dopadnout nejen na citlivé místo a způsobit víc bolesti než bylo v plánu, ale také nějaké poškození. Kdo se nechá opojit pocitem sebeuspokojení z dobře mířené facky, ten může začít facky rozdávat tak, že se z dítěte stane fackovací panák. V posledních letech se opravdu velice rozšířila diskuze o tělesných trestech a to díky stále novým poznatkům. Jedním z takových nových a prokázaných poznatků dr. Murraye Strausse z britské laboratoře výzkumu rodiny je skutečnost, že fackování učí děti agresi a zvyšuje to, že děti řeší své problémy násilím. Výzkum dále ukázal, že děti, které jsou fackovány, mají tendence k nižší sebekoncepci, depresi a v dospělosti pak často akceptují méně placenou práci.¹⁴

Otázka trestání dětí nemine snad žádného rodiče. Je důležité si uvědomit, že trest totiž není to, co jsme si pro dítě vymysleli nebo to co jsme bez rozmyslu použili, ale to, co dítě samo jako trest prožívá.

¹⁴ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 31-34.

3. POUŽITÍ TĚLESNÝCH TRESTŮ

Pokud se rodič rozhodne, že zařadí tělesný trest do výchovy svých dětí, pak pro své rozhodnutí musí mít určité důvody. Někdy ovšem tělesný trest použije, aniž by o tom dopředu přemýšlel, jeho čin je spontánní. Důvody a způsoby použití tělesných trestů jsou různorodé. Když už rodič tělesný trest použije, ne vždy zapůsobí na dítě výchovně. Existují situace, chyby ze strany rodičů nebo dětí, u kterých tělesný trest jako prostředek výchovy prostě selže. Někteří odborníci uvádí řadu příkladů, proč by rodiče tělesný trest neměli vůbec používat, jiní zase tyto argumenty se smíchem vyvracejí. O tomhle všem pojednává má třetí kapitola.

3. 1. Důvody proč rodiče trestají

Rodiče se mohou vědomě rozhodnout, zda do výchovy svých dětí zahrnou tělesný trest či nikoliv, ale pak stejně většinou řeší tuto otázku znova, až v konkrétní situaci, ve které se ocitnou. Například v určitých situacích spousta rodičů zvedá ruku automaticky.

Tělesný trest mohou použít rodiče ve chvíli, kdy „už neví, jak dál“ nebo kdy se cítí úplně bezmocní. Někteří používají tělesný trest jako poslední možnost řešení, kdy uznali, že na dítě žádný jiný výchovný prostředek naplatí. Je obecně známo, že také tělesně trestají ty děti, které nesplňují jejich očekávání. Často rodiče děti také tělesně trestají, protože oni sami dnes selhali, mají špatnou náladu nebo jsou ve stresu a dítě se pro ně stává jakousi projekční plochou, kde si vybijí zlost. Tohle už ovšem nemá nic společného s tělesnými tresty jako s výchovným prostředkem, nýbrž jde pouze o zastírací manévr. Dalším důvodem je to, že se prostě tělesné tresty stanou součástí běžné výchovy, jakýmsi zvykem, který je rodinou uznáván. Zde má tělesný trest na dítě krátkodobý efekt a tudíž se zvyšuje potřeba užívat ho častěji a ve vyšší intenzitě. Existují také rodiče, kteří používají tělesných trestů proto, že oni sami byli v dětství takto trestáni. Jiní zase uvádí důvody jako: „Koledoval sis o pohlavek“, „Schválně jsi mě k tomu

vyprovokoval“, „Nechtěla jsem tě udeřit, ale ujela mi ruka“ apod. Takových vět, kdy si rodiče zdůvodňují, proč byli nuceni použít tělesný trest, či kdy jakoby ospravedlňují své chování, by se dalo použít nespočet.¹⁵

3. 2. Způsoby použití tělesných trestů

Rodiče používají tělesné tresty třemi způsoby: impulzivně, v hněvu a promyšleně.

3. 2. 1. Impulzivní přístup

Impulzivní přístup se někdy může nazývat také „celodenní přístup“. Jedna matka kdysi řekla: „Celý den ho mlátím a stejně mě neposlouchá.“ Samozřejmě, že dítě neposlouchá, protože tělesný trest ztratil smysl. Tento přístup se běžněji používá u malých dětí. V těchto případech totiž rodiče nemyslí plácnutí příliš vážně. Obvykle jednou rukou dítě popadnou, druhou ho plácnou, dítě si trochu popláče a pak si jde zase hrát. Rodiče jednájí téměř automaticky nebo reflexivně. Mnozí rodiče také často plácnou dítě přes ruku, když sáhne na něco, na co by sahat nemělo. V tomto případě je ale také třeba mu vysvětlit, proč se určitého předmětu nesmí dotýkat, jinak se dítě nic nenaučí.

Impulzivní trestání nemá na chování dítěte žádný trvale kladný vliv. Když rodič dítě desetkrát plácne přes zadek, stává se tento podmět bezvýznamný. Takový rodiče žádný jiný výchovný prostředek krom naplácání nepoužívají a jsou přesvědčeni, že jednájí správně. Příliš často záleží trestání na náladě rodiče. Pokud je některý den podrážděnější, dítě dostane za každou maličkost, pokud je klidný a spokojený, projde dítěti cokoliv. Tato nedůslednost je pro děti matoucí (včera to bylo v pořádku a dneska jsem za to dostal výprask). Děti, které jsou často a impulzivně bity, se začnou domnívat, že tělesné tresty jsou normální součástí života, ztrácí význam výchovného prostředku a to je špatně. Když jiné dítě potom udělá

¹⁵ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 37, 48, 49.

něco, co se dítěti nelíbí, reagují stejně jako rodiče – praští ho. To se může vyskytovat jak mezi sourozenci tak ve škole při hraní atd. Ovšem, když děti bijí jiné děti, tak jim to jen tak neprojde, a to pak ještě více prohlubuje jejich zmatek, protože dospělí někoho bijí a je to v pořádku, a u dětí to tak není. Dítě pak neví, jak se v tom má orientovat. Ty děti, které jsou často bity, také dojdou k přesvědčení, že všechno dělají špatně. To vede pak k nízkému sebevědomí a k nedostatku sebedůvěry. Časté tělesné tresty také nevedou k cíli výchovy: naučit děti zodpovědnému rozhodování. Děti se pak chovají slušně pouze ze strachu, aby nedostaly výprask. Když pak rodiče nejsou na blízku, jsou nekontrolovatelné, protože se sami nedovedou ovládat. Impulzivní trestání tedy není účinné, protože nezaručuje, že v budoucnosti budou rodiče své děti méně trestat. Naopak, potřeba tělesných trestů poroste.

3. 2. 2. Trestání v hněvu

Tento přístup je nejčastější a zároveň nejškodlivější. Nejškodlivější proto, že tělesné trestání v hněvu je vždy impulzivní a hrozí zde nebezpečí, že se rodiče nechají unést a dítěti ublíží. Toto trestání vytváří silné negativní emoce jak v rodičích, tak v dítěti a ostatních členech rodiny. Tyto emoce pak mohou poškodit sebevědomí dítěte, dítě se začne rodiče bát a ztratí k němu důvěru. Děti snadno pochopí, že jsou pro rodiče zdrojem frustrace. Tímto způsobem trestání děti učíme, aby v hněvu reagovaly také hrubou silou. Opět se tím v žádném případě nenaučí lépe se rozhodovat.

3. 2. 3. Promyšlené trestání

Někteří rodiče používají tělesné tresty promyšleně a plánovitě. Svě dítě předem upozorní, že za určité jednání dostane výprask, například: „Pokud budeš mluvit sprostě, dostaneš na zadek.“ Důležité je dítěti naplácat v klidu. Tyto tresty jsou nejvíce účinné. Avšak neexistuje důkaz, že by promyšlené tělesné trestání vedlo děti k větší zodpovědnosti. Navíc i plánované trestání je vzorem negativního chování. Mnozí rodiče totiž zapominají, že plánovaná výchova musí obsahovat pozitivní řešení, nejen použití tělesných trestů, ale

i využití motivačních technik. Zapomínají, že v plánu výchovy musejí zdůrazňovat kladné prvky, nikoliv záporné. Žádný odborník neschvaluje impulzivní nebo hněvivé trestání. Promyšlené využití tělesných trestů však někteří odborníci schvalují.¹⁶

3. 3. Selhání trestů

Jestliže výchovné prostředky selhávají, je to obvykle díky základním chybám v jejich použití. Může se stát, že dvojnásobný trest přinese poloviční výsledek. Takových chyb se rodiče mohou dopustit v případě tělesných trestů a to aniž by si to sami uvědomili.

Existují 4 základní důvody neúspěchu:

1. Nejčastější problémy jsou způsobeny tím, že se tělesný trest používá občas a náhodně. Někdy dítě za neposlušnost potrestáno není a jindy je po něm za totéž zase vyžadována zodpovědnost. Děti by měly vědět, že spravedlnost je vždy stejná.
2. Dítě může mít silnější vůli než rodič a oba to moc dobře vědí. Když rodič dítěti napláca, dítě vyhraje boj tím, že opět neposlechne. Snaží se vyloučit trest z výchovných prostředků. Situace by se měla řešit tak, že rodič vydrží déle než dítě tím, že bude trest opakovat. Může to být sice nepříjemné pro obě strany, ale přínos se v budoucnu jistě vrátí.
3. Rodič se náhle rozhodne pro způsob trestu, který dlouho dobu nepoužíval (například rok, dva). Dítě může na tuto novou metodu reagovat jako v předchozím bodě a rodič se nechá odradit.
4. Trest je možná příliš mírný. Jestliže to dítě nebolí, není to pro něj důvod, aby se tomu příště vyhnulo. Například, když plácneme rukou po zadečku dvou a půlleté dítě, které má plenky, nemá to žádný odstrašující účinek.

¹⁶ Severe, S., *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha, Portál 2007, s. 117-120.

Není samozřejmě zapotřebí dítě hodně bít, ale musí „pocítit“, co po něm chceme.¹⁷

Jsou také děti, na které tělesné tresty nepůsobí. Jde o děti s ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) – tedy ty, které mají poruchu pozornosti s hyperaktivitou (právě tyto děti jsou u nás považovány za nejvíce trestanou skupinu, ve školní populaci je jich okolo 20%), děti s psychickou deprivací, psychopatické, nadměrně impulzivní atd.¹⁸

V případech, kdy tělesné tresty prostě nefungují či selhávají, je nutno použít jiné výchovné prostředky.

3. 4. Argumentace ve vztahu k tělesným trestům

V literatuře jsem našla, jaké jsou argumenty, proč bychom neměli tělesné tresty používat. Také jsem však našla autory, kteří tyto argumenty vyvrací.

Odpor proti tělesnému trestu můžeme shrnout do 4 všeobecně známých argumentů:

1. Prvním je tvrzení a předpoklad, že tělesný trest učí děti bít ostatní a ubližovat jim. Toto tvrzení zastává spousta odborníků, stejně tak jako jsou odborníci, kteří s tímto tvrzením nesouhlasí. Ti tvrdí, že tělesný trest je výchovný prostředek, jehož pomocí se potlačuje nevhodné chování, nikoliv hněvivá snaha jedné osoby ublížit druhé. Děti to také tak vnímají, pokud je tělesný trest použit ve správné chvíli a spravedlivě.

2. Druhým argumentem proti tělesnému trestu je, že rodiče se uchylují k tělesnému trestu, když neví, co mají dál dělat. Tělesný trest tedy považují za úplně poslední východisko, a to jako důsledek zlosti a bezradnosti, který následuje až po křiku, výhrůžkách, lomení rukama a potokách slz. I odborníci, kteří tělesný trest doporučují, radí, že se má používat tehdy, když všechno ostatní selže. Jiní zase tvrdí, že je lepší, když je použit hned

¹⁷ Dobson, J., *Výchova dětí*. Brno, Nová naděje 1995, s. 137,138.

¹⁸ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 34,35.

na počátku konfliktu, ve vhodný okamžik, kdy rodič ještě kontroluje své emoce, než po hodině dohadování a vyčítání, kdy rodič může „vybuchnout“.

3. Trest má jenom malý vliv na lidské chování. Tento argument vychází ze zkoumání psychologie zvířat. Když myš hledá cestu bludištěm, naučí se to mnohem snadněji, pokud experimentátor odměňuje její správné pokusy potravou, než kdyby ji za nesprávný pokus potrestal slabou elektrickou ránou. Argument proti tomuto argumentu je, že by sice nebylo správné, kdyby dítě při výuce čtení dostávalo ránu za každé špatně vyslovené slovo, ale na druhé straně, při úmyslné neposlušnosti se dítě přesvědčuje o autoritě rodičů a o nutnosti se jí podřídít. Kdyby trest nepůsobil na lidské chování, tak proč by lidé například spěchali včas na poštu zaplatit poplatky, aby nemuseli platit penále apod. Leonardo da Vinci nevěděl nic o myši v bludišti, když napsal: „Ten, kdo netrestá zlo, sám ho podporuje!“

4. Tělesný trest je považován za škodlivý pro důstojnost a sebedůvěru dítěte. Ovšem dítě je schopno rozlišit, kdy rodič vyjadřuje lásku nebo nenávisť.¹⁹

Na internetu jsem také našla případ, kdy polská liberální pedagožka Maria Łopatkowa uvádí proti tělesným trestům následující argumenty: „agrese plodí agresi“, „není dovoleno bít slabšího“, „bití neproniká do svědomí, pouze na kůži“, „bít s chladnou hlavou je nelidské, a v hněvu nebezpečné“, „bití ponižuje“, zakazuje to Úmluva o právech dítěte přijatá OSN. Dariusz Zalewski, polský spisovatel, který je autorem několika knih a pravidelně píše články do časopisu *Te Deum*, napsal argumenty proti tomuto tvrzení ve svém článku s názvem *Strach z trestu*. Tyto argumenty mě zaujaly, proto uvádím i jeho příklad. Zalewski rozebírá uvedená hesla:

a) „Agrese plodí agresi.“

Už samotná volba slov je svým způsobem demagogií. Napovídá, že vychovatel je agresorem, tedy čímsi na způsob bandity, který napadá nevinné děti. To souvisí s mylným přesvědčením, kdy je trest ztotožňován s agresí (lat. *aggressio* = útok, napadení). Trest je totiž oproti agresi činem morálním. Proto je teorie: agrese vyvolává agresi, násilí plodí násilí,

¹⁹ Dobson, J., *Výchova dětí*. Brno, Nová naděje 1995, s. 133-135.

z výchovného pohledu od základu falešná. Slepá agrese opravdu rodí slepou agresi, ale to nemá co dělat s našim případem. Mladý člověk, který vidí trestajícího vychovatele, se neučí agresi (útoku s cílem způsobit křivdu), ale osvojuje si tím pravdu, že zlo musí být vždy potrestáno, což je velký rozdíl!

b) „Není dovoleno bít slabšího.“

Tento slogan se dovolává milosrdenství a snaží se nenápadně u publika vzbudit soucit. Podvod opět vězí v tom: silnější – slabší. Rodič přece netrestá dítě proto, že je fyzicky silnější, ale z titulu jemu svěřeného poslání. A na druhou stranu, ten „slabší“ není trestán kvůli své slabosti, ale proto, že udělal něco špatného.

c) „Bítí neproniká do svědomí, pouze na kůži.“

Když čteme podobné věty, pak si můžeme klást otázku, zda člověk opravdu existuje ve dvou rozměrech, rozdělen na dvě části: duševní a tělesnou, které spolu vůbec nesouvisí. To je nesmysl. Třeba tělesná cvičení např. posilují ducha. Proto je dovoleno používat v jistém věku tělesné tresty, a tím dát svědomí najevo, co je dobré a co špatné.

d) „Bít s chladnou hlavou je nelidské, a v hněvu nebezpečné.“

Vychovatel je zde opět stavěn do role krutého tyrana, který mučí děti. „Nelidským“ se dá nazvat pouze krutý čin (např. šikanování slabšího spolužáka), který není potrestán. Co se týká hněvu, tak s výrokem lze souhlasit, neboť v hněvu by se trestat nemělo.

e) „Bítí ponižuje.“

Úkolem napomenutí je vyvolat jistý psychický otřes. Má v dítěti vzbudit pokoru („ponížit se“). Pokud tedy trest vede k pokoře, tak plní svůj vytýčený cíl. K chybě dochází, pouze pokud míra ponížení neodpovídá prohřešku.

f) „Zakazuje to Úmluva o právech dítěte přijatá OSN.“

Tady se autor vyjádřil: „No comment“

Média nám neustále ukazují případy dětí týraných asociálními zvrhlíky. Takové a podobné informace mají být argumentem pro zavedení celkového zákazu tělesných trestů. Někteří říkají, že je těžké stanovit hranici mezi zaslouženým „na zadek“ a týráním, proto prý bude jistější, když to pro jistotu zakážeme. Zde je nutné říci, že patologické chování přece není argumentem pro všeobecný zákaz tělesných trestů. Nebo je snad například důvodem pro zrušení lékáren to, že někteří lidé léky zneužívají nebo je používají k sebevraždě, případně vraždě? Ať tedy policie se vši přísností zvrhlíky stíhá, ale nelze přece rodičům odebírat právo trestat, a tím vychovávat vlastní děti.²⁰

²⁰ <http://euportal.cz/Articles/4325-kocabova-facka-rodicum.aspx>.

4. RIZIKA TĚLESNÝCH TRESTŮ

Každý výchovný prostředek, ať už odměna či trest má svoje klady a zápory, výhody i nevýhody, a při jeho použití mohou vzniknout určitá rizika, hlavně pro dítě samotné. Taková rizika, některá méně závažná, jiná více, sebou přináší i používání tělesných trestů.

4. 1. Následky tělesného potrestání

Existuje několik rizik, které představuje tělesný trest pro nebezpečný vývoj osobnosti dítěte. Tělesné tresty mohou být nebezpečné, protože:

- učí děti násilí
- ničí jistotu pocitu lásky, bezpečí a přijetí
- jsou příčinou úzkosti, neboť dítě očekává, kdy přijde další atak
- vyvolávají v dítěti zlobu, vztek a hněv, které spouští pak touhu dítěte po pomstě
- programují dítě k akceptaci nelogických argumentů
- snižují citlivost a soucit dítěte
- budí v dítěti, že si nezasluhuje respekt
- učí dítě, že k dobru se dopracuje trestem
- učí dítě, že má ignorovat trápení
- učí dítě, že trest a násilí jsou projevem lásky
- vedou dítě k popírání pocitů

Děti, které jsou tělesně trestány, mohou v dospělosti inklinovat k profesím, kde plnění pracovních povinností vyžaduje násilí. Inklinují k radikálnímu černobílému vidění světa, mohou být ochotni podrobit se silné autoritě, nemusí pochopit souvislost mezi zkušeností s násilím v dětství a násilným chováním dospělých. V obtížných životních situacích pak prožívají naučený pocit bezmoci, který v nich spouští agresivní chování.

Dlouhodobým následkem tělesného trestání dětí je pak trauma. Trauma je nadměrně stresující nebo zátěžové působení na člověka. Jsou dva typy traumatu:

1. „Jednorázové, náhlé, nepředvídatelné trauma“
2. „Opakované, bolestivé, předpověditelné, očekávané, ponižující trauma“

Tělesné tresty patří většinou do skupiny 2. typu traumat. Pro tento typ je charakteristické, že:

- Znamenají pro dítě předpověditelnou, bolestivou a ponižující zkušenost. To je doprovázeno pocity strachu, smutku, studu, pohrdání za rodiče, pocity viny, apatie, deprese nebo absencí pocitů.
- Dítě ví, že taková situace pravděpodobně opakovaně někdy nastane.
- Dítě v sobě mobilizuje veškeré obranné mechanismy proti bolesti a ponížení. To může popřením, potlačením, disociací, identifikací s agresorem, sebedestrukci.²¹

²¹Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 79-80.

4. 2. Tělesný trest naplňující podstatu týrání

Když se zeptáte rodičů, kteří tělesně trestají své děti, co svým chováním sledují, většinou odpoví, že chtěli své dítě vychovávat. Rodiče vycházejí z předpokladu, že tělesný akt způsobující bolest si dítě spojí s činností, kterou si rodič nepřeje a tuto činnost nemá v budoucnu opakovat. Co se ale bude dít, když se prostřednictvím tělesné bolesti rodičům nepodaří dosáhnout změny chování dítěte? V tomto případě může rodič udělat dvě věci: buď usoudí, že daný způsob výchovy je nefunkční a rozhodne se postupovat jinými metodami. Nebo podle jednoduché logiky začne zvyšovat frekvenci a míru tělesného trestu, tělesné bolesti. Z prostředku se pak pozvolna stává cíl, tak jako se z dobře míněného trestu stává týrání. Často se tento proces odehraje, aniž by si to rodič stihl uvědomit. Otázka vztahu tělesného trestání a tělesného týrání byla v posledních desetiletích předmětem několika výzkumů a odborných prací. Ačkoliv žádná z dostupných prací přímou souvislost mezi nimi neprokázala, několik výzkumů potvrdilo, že tělesné trestání je významným rizikovým faktorem pro tělesné týrání.²²

Tělesným trestem se rozumí každý trest, kde je použita tělesná síla způsobující bolest. Pokud je tento trest vykonán za použití nějakého předmětu, na citlivou část těla nebo když po ranách zůstávají na těle viditelné stopy, stává se tento tělesný trest týráním dítěte. Takovou podobnou definici používá řada amerických autorů. Způsoby, jakými může být dítě týráno, jsou velmi různorodé. Z praxe vyplývá, že čím je dítě mladší, tím je krutost tělesného násilí větší. To proto, že dítě je plně závislé a odkázané na rodičích, je bezmocné se bránit a je vyloučena možnost se někomu svěřit a požádat o pomoc. Nejzávažnějším způsobem týrání jsou vraždy novorozenců a utýrání dítěte k smrti častými krutými tělesnými tresty často kombinované s hrubým zanedbáním výživy a péče. Pachatelem

²² Pöthe, P., *Dítě v ohrožení*. Praha, G plus G 1996, s. 28.

u novorozenců a dětí do jednoho roku převládá matka, u dětí do 14 let se na trestném činu vraždy podílejí většinou oba rodiče stejně, ale objevuje se i výrazný podíl zavinění cizí osobou. Také se ukázalo, že většinou má pachatel, jeden z rodičů, výrazné psychopatologické rysy nebo se vyskytuje nějaká patologie v partnerských vztazích, tudíž tyto děti platí za neshody a nezralost svých rodičů. Velká skupina dětí se v rodině setkává s tělesným násilím, které je ospravedlňováno výchovou, tj. dobrým úmyslem. Jedna americká studie uzavřela svůj výzkum rodin výrokem, že kromě armády v době války, je rodina tou nejnásilnější společenskou jednotkou, kterou máme.²³

Existuje mnoho druhů definic tělesného týrání. Obecně se pojem tělesné týrání zařazuje pod jednu z kategorií syndromu CAN (Child Abuse and Neglect), syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Zdravotní komise Rada Evropy v roce 1992 definovala tělesné týrání takto:

„Jde o tělesné ublížení dítěti anebo jeho nezabránění, popřípadě nezabránění utrpení dítěte, včetně úmyslné otravy anebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno.“²⁴

Jedná se tedy nejen o vědomé tělesné ubližování dítěti, ale také nezabránění takovému zacházení s dítětem. Týrání představuje vlastně všechny nepřiměřené akty násilí na dítěti. Zahrnuje vedle hrubého útoku na dítě, jehož důsledkem je tělesné zranění, trvalé poškození dítěte nebo dokonce úmrtí dítěte, také pravidelně užívané tělesné trestání dítěte a to jako převažující výchovný prostředek. Tělesné týrání můžeme rozlišit na aktivní a pasivní, přičemž aktivní může způsobit poranění, která mohou být na první pohled zjevná (otevřená) nebo skrytá (zavřená). Pasivní forma týrání představuje nedostatečné uspokojování nejdůležitějších potřeb dětí v návaznosti na jeho potřeby psychické a sociální. Nejzávažnější může být zpustnutí dítěte, v krajním případě pak jeho smrt. Někdy bývá tendence

²³ Vaníčková, E., Moussová, Z., Provaníková, H., *Násilí v rodině*. Praha, 1995, s. 40-41.

²⁴ Špeciánová, Š., *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha, Linde 2003, s. 20.

zaměnit pasivní formu tělesného týrání se zanedbáváním, ale jsou to dvě rozličné kategorie.

Za aktivní formy týrání je považováno:

- nepřiměřené bití rukou (pohlavky, facky) či různými nástroji, většinou běžně dosažitelnými v domácnosti např. vařečka, řemen, hadice, kabel apod.
- kopání do dítěte či údery pěstí
- způsobení bodných, řezných či sečných ran různými nástroji, také jsou většinou běžně dostupné v domácnosti např. nůž, nůžky, jehla, jehlice aj.
- poranění střelná ze zbraní držných legálně či nelegálně
- vytrhávání vlasů, často v celých chomáčích
- nepřiměřené tahání za ušní boltce způsobující trhliny
- kousání dítěte
- způsobení popálenin různými způsoby
- odmrštění či odhození dítěte
- škrcení, dušení či silné třesení
- otravy jedy a chemikáliemi či podávání alkoholu a drog

Za pasivní formy týrání je považováno:

- porucha v prospívání dítěte neorganického původu, to je hlavně z nedostatečné výživy (dítě má podváhu, nedostatek vitamínů, hrozí zastavení růstu dítěte)
- nedostatek zdravotní péče, kde se jedná o vědomé odmítání preventivní a léčebné péče
- nedostatky ve výchově a vzdělávání
- nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany
- vykořisťování dětí, kdy jde o nucení dětí k žebrání a k využívání dětské práce²⁵

²⁵ www.tyrane-deti.cz/projevy.php.

Hranice mezi tělesným trestem a tělesným týráním je poněkud nejednoznačná a její vymezení je choulostivým problémem. Někteří odborníci ztotožňují tělesné tresty s tělesným týráním či považují tělesný trest za jednu z forem týrání, proto jsou v některých zemích raději tělesné tresty zakázány. Pro mnoho rodičů je velmi těžké usměrnit své chování tak, aby se nedopouštěli týrání.

5. PRÁVNÍ DOKUMENTY TÝKAJÍCÍ SE DĚTÍ

K základním funkcím rodiny patří zajišťování potřeb a práv dítěte. Kromě rodiny, zajišťuje dětem jejich práva a ochranu, několik dokumentů.

Skutečnost, že děti mají stejná práva jako dospělí, že jejich práva je potřeba chránit speciálními zákony, byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z r. 1924. Na počátku 50. let pak vznikl na půdě Organizace spojených národů Dětský fond spojených národů /UNICEF/, který převzal iniciativu mezinárodní pomoci ohroženým dětem a prosadil novou mezinárodní právní normu týkající se práv dítěte, Chartu práv dítěte přijatou Spojenými národy v r. 1959, ve které se říká: „Dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.“ Charta se začíná orientovat na problém bezprostředního týrání a zneužívání dětí. Měla bezpochyby velký význam i u nás a v roce 1963, ovlivnila i nově přijatý zákon o rodině. Dne 20. listopadu 1989 byl jedním z nejdůležitějších dní v historii vztahu dítěte a společnosti. OSN toho dne přijala Úmluvu o právech dítěte. Náš stát přistoupil k Úmluvě v roce 1991 a zavázal se tím k zařazení jejích ustanovení do vlastního právního řádu /104/1991 Sb./. V jejím úvodu se říká:

„Dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc. Rodina je základní jednotkou společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla bezezbytku plnit svou úlohu ve společnosti, uznávající, že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, a atmosféře štěstí, lásky a porozumění.“²⁶

²⁶ Pöthe, P., *Dítě v ohrožení*. Praha, G plus G 1996, s. 22.

Článek 19 Úmluvy o právech dítěte jednoznačně hovoří o ochraně před všemi formami násilí ze strany rodičů a ostatních lidí. Výbor pro práva dětí, po přijetí Úmluvy, jasně deklaroval, že tělesný trest není slučitelný s principy formulovanými v Úmluvě. Proto doporučil všem státům na světě, aby odstranili a zrušili tělesný trest dětí, včetně způsobu potrestání v domácím prostředí.²⁷ Do konce roku 1993 byla již ratifikována či podepsána 147 členskými státy OSN, což je počet podstatně větší než u všech dosavadních mezinárodních dokumentech. Státy, které tuto úmluvu podepsaly, se zavazují chránit dítě před týráním a sexuálním zneužíváním.

Co se týká dalších právních norem platných v ČR, je ochrana dětí a mládeže zdůrazněna v Ústavě a v Listině základních práv a svobod. K těmto dokumentům pak také přistupují normy občanského, rodinného a trestního práva, a v nemalé míře normy z oblasti sociálního zabezpečení či zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.“ Ochrana dítěte je dále upravena zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, který upravuje ochranu práv dítěte ve vztahu k rodičům.²⁸

Zákon o rodině byl podle právního stavu aktualizován k 4. 7. 2008. Tento zákon se v druhé části zabývá vztahy mezi rodiči a dětmi. Zde je důležitá hlava první s názvem rodičovská zodpovědnost. Myslím, že jsou zde stručně a jasně stanovená práva a povinnosti rodičů. Jsou to práva a povinnosti: „při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, při zastupování nezletilého dítěte, při správě jeho jmění.“ Ve druhém odstavci je řečeno, že při výkonu těchto uvedených práv a povinností jsou rodiče povinni „důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. „*Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.*“ Dále je zde uvedeno, že rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.²⁹

²⁷ Vaničková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004, s. 50.

²⁸ Pöthe, P., *Dítě v ohrožení*. Praha, G plus G 1996, s. 22.

²⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Mě osobně z těchto dokumentů nejvíce oslovil zákon o rodině. Myslím si, že je z něj jasně patrné to, že rodiče by neměli své děti hrubě bít, tak aby jim byla způsobena jakákoliv újma, je tedy proti zneužití tělesných trestů formou týrání. Na druhé straně rodičům nezakazuje, aby tělesné tresty používali, ba naopak, říká, že rodič má právo užít přiměřených výchovných prostředků, tedy i tělesných trestů. Nebere rodičům svobodnou volbu rozhodnout se, jakým způsobem budou své děti vychovávat.

6. RADA EVROPY

Za úplný zákaz trestů se zasazuje Rada Evropy, která je v poslední době velmi medializovaná a svou činností a propagací v médiích rozpoutala několik desítek diskuzí na téma zákaz tělesných trestů. Díky ní tělesné tresty zrušila již třetina států Evropské unie a zbylé by měli přijat podobnou legislativní úpravu do roku 2009, což Česká republika už nestihla. Rada Evropy chce tedy vybudovat kontinent bez tělesných trestů. 47 členských států Rady Evropy má za cíl reformovat vnitrostátní legislativu a přijímat vzdělávací, výchovná a další opatření k zákazu a odstraňování veškerých tělesných trestů dětí, včetně trestání doma. 18 států již tuto legislativu přijalo. K ochraně dětí před tělesnými tresty připravila Rada Evropy nástroje, které mohou využívat vlády, parlamenty, místní orgány, sítě odborných služeb, občanská společnost a každý, kdo pečuje o děti. Rada Evropy byla založena roku 1949. Usiluje o vytváření běžných podstat demokracie vycházejících z Evropské úmluvy lidských práv a jiných pojednání o ochraně jedinců včetně dětí. Program „Budujeme Evropu pro děti a s dětmi“ vznikl proto, aby zajišťoval a podporoval lidská práva dětí a ochránil je od všech forem násilí.

Podle Rady Evropy existuje mnoho dobrých důvodů, proč by měly být fyzické tresty dětí zrušeny:

- jedná se o porušování práv dětí na účtě k jejich vlastní fyzické integritě, lidské důstojnosti a stejné ochraně dle zákona
- mohou dětem způsobovat vážnou fyzickou a psychickou újmu
- učí děti, že násilí je přijatelnou a vhodnou strategií k řešení konfliktů či donucení jiných lidí k určitému způsobu chování a jednání
- jako kázeňský prostředek jsou neúčinné. Existují pozitivní způsoby, jak děti učit, napravovat a ukázněvat, které jsou pro vývoj dítěte lepší a přispívají k budování vztahů založených na důvěře a vzájemné úctě.
- je obtížné děti chránit, je-li tělesné trestání legitimní. Naznačuje to totiž, že některé formy či úrovně násilí páchaného na dětech jsou přijatelné.

6. 1. Jak docílit zrušení tělesných trestů

Podle rady Evropy můžeme docílit zrušení tělesných trestů třemi způsoby:

Legitimní reformou:

- jež zajistí neexistenci možností právní obhajoby ospravedlňující tělesné tresty ze strany rodičů či jiných osob
- jež zajistí, aby se trestní právo o napadení týkalo ve stejné míře i represivního napadení dětí
- jež běžně v občanském právu uzákoňuje explicitní zákaz veškerých tělesných trestů a všeho dalšího potupného či ponižujícího zacházení s dětmi či jejich trestání a týká se všech oblastí života dětí (doma, ve výchovných institucích, ve škole atd.)
- jež poskytuje návod pro vhodné uplatňování těchto zákonů, které se zaměřuje na ochranu a rozvoj lidských práv dětí obecně a konkrétně na nejlepší zájmy takto trestaných dětí

Prostřednictvím politických opatření

- která zajišťují zavádění komplexních systémů k prevenci násilí a ochraně dětí na nejrůznějších úrovních, a dále klasifikaci tělesných trestů mezi druhy domácího či rodinného násilí
- která rozvíjejí příslušné schopnosti osob, jež pracují s dětmi a jejich rodinami
- která podporují a rozvíjejí pozitivní, nenásilné formy výchovy dětí, řešení konfliktů a vzdělávání budoucích rodičů a dalších zainteresovaných osob, učitelů i veřejnosti
- která zajišťují dostupnost poradenství a vhodné podpory pro všechny rodiče a zejména pro ty, pro něž je výchova dětí namáhavá
- která zajišťují, aby děti měli přístup k důvěrným radám a poradenství, jak čelit násilí proti nim samotným
- která zajišťují účinné a vhodné formy ochrany dětí, které mohou být zvláště často oběťmi ponižujícího trestání (např. postižené děti)

- která dětem a mladistvým zajistí možnost vyjadřovat své názory a účastnit se plánování a konání akcí ke zrušení tělesných trestů
- která monitorují dopad zrušení tělesných trestů pravidelným průzkumem zkušeností dětí s násilím v rodině, ve škole či v jiném prostředí. Také by sem patřilo hodnocení dopadu zrušení tělesných trestů na služby zabývající se ochranou dětí a na rodiče.

Prostřednictvím informačních kampaní

- zajišťující komplexní informace o zákazu veškerého tělesného trestání a dalšího nelidského či ponižujícího zacházení s dětmi. To by se mělo zaměřit i na všechny osoby, které s nimi žijí a pracují, i na širokou veřejnost
- zajišťující komplexní informovanost o právech dětí, včetně práva na jejich lidskou důstojnost a fyzickou integritu³⁰

³⁰ Rada Evropy., *Budujeme Evropu pro děti a s dětmi*. Brno, 2008.

6. 2. Pozitivní výchova dětí v rodině

Rada Evropy prosazuje ve společnosti, aby rodiče své děti vychovávali tzv. pozitivní výchovou. Pozitivní výchova dětí v rodině se týká chování rodičů, které je založeno na nejlepších zájmech dítěte a které poskytuje dětem výchovnou péči, pocit svéprávnosti, uznání a vedení, což vyžaduje nastavení jistých hranic, které umožňují plnohodnotný rozvoj dítěte. Pozitivní výchova dětí v rodině předpokládá úctu k právům dítěte a nenásilné prostředí, kde rodiče nepoužívají k řešení konfliktů či upevnění kázně, tělesné nebo psychicky zatěžující tresty.

Ve snaze pomáhat svým dětem učit se pozitivnímu chování by rodiče měli dělat následovně:

- věnovat dětem všech věkových kategorií pravidelnou, pozitivní pozornost.
S pokračujícím věkem dětí to znamená i věnovat pozornost vztahům dětí s jejich vrstevníky a jejich výsledkům ve škole.
- pomáhat dětem pochopit potencionální následky jejich vlastní volby typu chování a postojů
- podporovat dobré typy chování náležitou pozorností a chválou a přecházet drobnější prohřešky
- chovat se tak, jak rodiče sami chtějí, aby se chovaly jejich vlastní děti, jednat s nimi s úctou a ukazovat jim, jak konstruktivně řešit konflikty³¹

V podstatě pozitivní výchova znamená výchova bez použití tělesných trestů, kde bychom obecně každý trest, nejenom ten fyzický, měli nahradit spíše odměnou a motivací dítěte.

³¹ Rada Evropy., *Budujeme Evropu pro děti a s dětmi*. Brno, 2008.

PRAKTICKÁ ČÁST

7. PLÁN VÝZKUMU

7. 1. Předmět výzkumu

Předmětem výzkumu mé praktické části jsou názory a postoje studentů oboru Pastorační a sociální práce Evangelicko-teologické fakulty (dále jen ETF) Karlovy univerzity v Praze na problematiku tělesných trestů.

7. 2. Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je snaha zjistit, jaký názor mají studenti na tělesné tresty a zda považují za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů jako výchovný prostředek.

7. 3. Předpoklad

„Nepovažuji za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů a myslím si, že studenti oboru Pastorační a sociální práce budou mít stejný názor jako já.“

7. 4. Forma výzkumu

Pro potvrzení či vyvrácení mého předpokladu a pro splnění mého cíle jsem zvolila kvantitativní výzkum formou dotazníku. Dotazník obsahuje 11 otázek a údaje o respondentovi. Otázky jsou uzavřené i otevřené. U otevřených otázek pak vyhodnocuji šest nejčastějších odpovědí. Odpovědi zpracovávám do tabulek. Vzhledem k jejich kvantitě mi přijde tabulka přehlednější než graf. Pod tabulkou pak vyjadřuju svůj komentář.

Celkový počet respondentů, kteří mi byli ochotni vyplnit dotazník, je 92 lidí. Z toho studuje 45 respondentů denní studium oboru Pastorační a sociální práce a 47 respondentů dálkové studium. Počet žen je 72 a počet mužů 20. Věková hranice je u žen denního studia 21 až 25 let, u žen dálkového studia 24 až 58 let, u mužů denního studia 20 až 25 let a u mužů dálkového studia 28 až 41 let.

Záměrně jsem zvolila rozdělení studentů na denní a dálkové, neboť mě zajímá, jaký názor mají na problematiku tělesných trestů moji vrstevníci a naopak, jaký názor mají studenti dálkového studia, kteří mohou být podstatně starší a mít tak daleko více zkušeností i s výchovou dětí. Předpokládám, že starší respondenti budou tolerantnější k tělesným trestům, než studenti denního studia. Také jsem záměrně rozdělila respondenty na muže a ženy, jelikož si myslím, že je zajímavé vědět, jaký pohled mají na tělesné tresty ženy jako potencionální matky dětí a muži jako potencionální otcové. Předpokládám, že ženy jako matky budou méně tolerantní k tělesným trestům než muži.

8. DOTAZNÍK

Milí kolegové,

jmenuji se Bronislava Gilarová a stejně jako vy studuji obor Pastorační a sociální práce na ETF Karlovy univerzity v Praze. Ve své bakalářské práci se věnuji tématu tělesné trestání dětí rodiči a ráda bych zjistila, jaký je váš názor na tuto problematiku. Proto vás žádám o chvíli času k vyplnění mého dotazníku.

1. Byli jste v dětství svými rodiči tělesně trestáni?

- ANO
- NE

2. Pokud ano, máte pocit, že vaši rodiče jednali správně?

- ANO
- SPÍŠE ANO
- SPÍŠE NE
- NE

3. Myslíte si, že jsou tělesné tresty účinné?

- ANO
- SPÍŠE ANO
- SPÍŠE NE
- NE

4. Jaké tělesné tresty jsou podle vás přijatelné za běžný výchovný prostředek?

- Uveďte příklady, prosím.....
.....

5. A jaké tělesné tresty jsou podle vás už naprosto nepřijatelné za výchovný prostředek?

- Uveďte příklady, prosím

6. Předpokládáte, že budete při výchově vlastních dětí užívat tělesné tresty?

- ANO
- SPÍŠE ANO
- SPÍŠE NE
- NE

7. Pokud ano, za jakých situací si myslíte, že byste tělesný trest použili?

- Uveďte, prosím.....

8. Pokud ne, jaké jiné výchovné metody byste u svých dětí zvolili?

- Uveďte, prosím

9. Znáte nějaký dokument, který upravuje tělesné trestání dětí?

- ANO, uveďte prosím.....
- NE

10. Myslíte si, že je tento dokument dostačující?

- ANO
- NE

11. Považujete za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů jako výchovný prostředek?

- ANO
- NE
- NEVÍM

ÚDAJE O RESPONDENTOVĚ:

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Věk:

3. Typ studia:

- Denní
- Dálkové

Děkuji Vám za čas, který jste strávili nad vyplněním tohoto dotazníku a za vámi poskytnuté informace, které mně budou nápomocné ke zpracování mé bakalářské práce.

9. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ

1. Byli jste v dětství svými rodiči tělesně trestáni?

Otázka č. 1.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
ANO	72	25	34	8	5
NE	20	8	5	4	3

Většina respondentů, z každé skupiny, na první otázku odpověděla ano. Jsem si velice dobře vědoma toho, že tato otázka není příliš objektivní, už jen z toho důvodu, že jsem nikde v dotazníku nevymezila, co se pod pojmem tělesný trest myslí. Každý tudíž může pod pojmem tělesné trestání chápat něco jiného. Toto jsem zvolila záměrně, abych respondentovi ponechala možnost svobodně se rozhodnout, co on sám považuje za tělesný trest a co ne, jak on sám chápe a vnímá tělesné trestání. Také jsem nechtěla respondentovi podsunout nějakou myšlenku či názor, neboť v dalších otázkách se přímo ptám na to, co považuje za tělesný trest jako výchovný prostředek a co nikoliv, takže si člověk může z těchto odpovědí vyvodit i to, jak dotyčný posuzoval ve svém dětství tělesné trestání rodiči.

Zejména ženy se mi u téhle otázky rozepsaly. Uvedly, že byly tělesně trestány jako malé děti a že tělesný trestem byl pohlavek, plácnutí přes ruku či plácnutí přes zadek.

2. Pokud ano, máte pocit, že vaši rodiče jednali správně?

Otázka č. 2.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
ANO	32	13	12	4	3
SPÍŠE ANO	29	15	9	3	2
SPÍŠE NE	12	3	7	1	1
NE	7	2	5	0	0

Je zajímavé, že velký počet respondentů, jak žen, tak mužů, má pocit, že jejich rodiče jednali správně, když jako výchovný prostředek zvolili tělesný trest. Z toho můžu vyvodit, že respondenti toto chování ze strany rodičů necítí jako křivdu, neboť razantní ano odpovědělo 32 lidí. Ti co odpověděli spíše ano, či spíše ne, mají určité pochybnosti. Může to být způsobeno například tím, že nějakou situaci si rodiče vyvodili jinak než děti, a tudíž i trest byl chápán z obou stran odlišně. Jednoznačné ne, nevedl žádný z dotazovaných mužů.

Jedna žena poznamenala u své odpovědi spíše ano, že tělesný trest byl vždy zasloužený, že jí to nikdy nepoznamenalo a ani to nikdy nechápala jako týrání.

3. Myslíte si, že jsou tělesné tresty účinné?

Otázka č. 3.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
<i>ANO</i>	18	10	5	2	1
<i>SPÍŠE ANO</i>	39	14	16	5	4
<i>SPÍŠE NE</i>	28	7	13	5	3
<i>NE</i>	7	2	5	0	0

U třetí otázky opět převažuje odpověď ano nad ne, a spíše ano nad spíše ne. Žádný dotazovaný muž neodpověděl ne. I když je počet mužů razantně menší než počet žen, lze usoudit, že muži jsou k tělesným trestům tolerantnější, než dotazované ženy. Můžeme spekulovat o tom, že v tom hraje roli výchova, kdy chlapeci mají výchovu o něco přísnější než dívky, neboť se má obecně vzato, že syn vyžaduje pevnější ruku a opratě, než dcera. To, že jsou tělesné tresty účinné nebo spíše účinné, odpovědělo více studentů denního studia než dálkového. To, že jsou tělesné tresty neúčinné nebo spíše neúčinné, odpovědělo více studentů dálkového studia než denního. Vyvozují tedy z toho, že studenti denního studia považují tělesné tresty za účinnější než studenti dálkového studia. Lze tedy obecně říci, že jsou i více tolerantnější k fyzickým trestům.

Někteří respondenti zmínili, že hodně záleží na věku dítěte. Podle nich jsou tělesné tresty účinnější spíše u dětí předškolního věku, například když se malé dítě vzteká, můžeme ho usměrnit plácnutím přes zadek. U starších dětí nebo dětí pubertálního věku mohou tělesné tresty působit ne jako výchovný prostředek, ale jako určitý druh ponižení. Tady by někteří respondenti proto volili raději jinou variantu trestů.

4. Jaké tělesné tresty jsou podle vás přijatelné za běžný výchovný prostředek?

Otázka č. 4.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
<i>Plácnutí přes zadek</i>	61	25	24	7	5
<i>Pohlavek</i>	37	13	12	8	4
<i>Plácnutí přes ruce</i>	28	13	13	2	0
<i>Facka</i>	11	5	2	3	1
<i>Žádné</i>	7	1	4	1	1
<i>Bití vařečkou</i>	3	2	1	0	0

Podle literatury je nejčastějším tělesným trestem v naší republice facka. Podle mého výzkumu je pro respondenty nejvíce přijatelný tělesný trest plácnutí přes zadek, s čímž souhlasím i já osobně. Je zajímavé, že ženy odpovídali na tuto otázku skoro shodně, alespoň co se týče tělesných trestů na prvních třech místech v tabulce. Žádný tělesný trest neuznává nejvíce žen dálkového studia. Jedna studentka odpověď zdůvodnila tím, že žádné tělesné tresty neuznává, protože slouží jen k deformování osobnosti a vývoje dítěte, a pak má dítě malé sebevědomí, s kterým se potýká celý život. Žádného muže nenapadla odpověď bití vařečkou. Z toho můžu vyvodit, že bití dítěte takovým předmětem se přisuzuje jen ženám. Pouze u jednoho muže jsem zaznamenala odpověď bití řemenem a u jednoho švihání proutkem, což je zřejmě nástroj více charakteristický pro muže. Někteří ke svým odpovědím dodávali, že záleží hodně na situaci, ve které uplatní tělesný trest a také na míře tělesného trestu.

Mezi dalšími odpověďmi bylo klečení v koutě, studená sprcha, u mužů se objevila odpověď jako „loupák v zátylku“ a štípnutí. Zajímavou odpovědí pro mě byla ta, kdy jeden muž považuje za přijatelný tělesný trest domácí práce a jiný muž považuje za tělesný trest různé stupně práce od zametání až

po užitečné přenášení předmětů, včetně výkopové práce. Já osobně bych tedy domácí práce za trest dítěti nedávala, protože si myslím, že by spíš za pomoc v domácnosti měla být dána dítěti odměna, třeba jen malá nebo pochvala, aby se v něm rozvíjel kladný vztah k těmto činnostem. A jako zajímavá odpověď je pro mě užitečné přenášení předmětů, protože vůbec netuším, co si pod tím pojmem mám představit. A u výkopových pracích si to zase raději ani představovat nechci. I když by mě zajímalo kde, co, může dítě kopat, leda snad něco na zahradě. Další ojedinělé odpovědi byly u žen lechtání, potahování za kotlety a kousání do zadečku.

5. A jaké tělesné tresty jsou podle vás už naprosto nepřijatelné za výchovný prostředek?

Otázka č. 5.	celkem respondentů	ženy denní	ženy dálkové	muži denní	muži dálkové
<i>Bití předměty</i>	32	13	13	5	1
<i>Bití po hlavě</i>	22	12	8	2	0
<i>Bití, po kterém zůstávají stopy (modřiny, podlitiny)</i>	18	11	4	2	1
<i>Facka</i>	15	5	7	2	1
<i>Bití zraňující, zneuctvující, bití do krve, hrubé bití</i>	13	1	8	4	0
<i>Bití pěstí</i>	9	4	4	0	1

Nejčastější odpovědí bylo bití předměty. Ženy denního studia a dálkového tato odpověď napadla stejně. U bití předměty uváděli respondenti vařečku, řemen, proutek, bič, tyč či elektrickou šňůru. Hned na druhém místě se umístilo bití po hlavě, které je v literaturách uváděno jako naprosto nevhodné, neboť může být pro dítě nebezpečné, pokud rodič neodhadne míru, nebo je tento trest častým. Velká část respondentů se shodlo na tom, že nepřijatelné tělesné tresty jsou tresty, které dítěti způsobují újmu a škodí na zdraví, tresty, po kterém zůstávají viditelné stopy na dítěti, nadměrné či systematické bití a bití v afektu, bití zraňující a zneuctvující. Tyto odpovědi uváděli většinou studenti z vyšších ročníků, kteří už zřejmě mají dostatek informací o sociální práci a o problematice týrání dětí, protože se z velké části podobají definicím o tělesném týrání. Na čtvrtém místě v tabulce je facka. Trest, který odborníci považují za ponižující pro dítě, který je podle průzkumů nejvíce používaný v naší republice, a který byl v předchozí otázce podle respondentů umístěn na stejném místě v tabulce jako u téhle

otázky. Šestou nejčastější odpovědí je bití pěstí. To napadalo hlavně ženy než muže.

Mezi další odpovědi, které nebyly zařazeny do tabulky, patří například klečení v koutě či na hrachu, zavírání do sklepa, do pokoje, na samotku nebo do komory, vystavení dítěte chladu, studená sprcha, ponořování hlavy do vody, bití v afektu, odpírání jídla, pití a spánku. Horšími fyzickými tresty, které respondenti uvedli, a které jsou podle mě už za hranicí fyzických trestů a na hranici týrání jsou: kopání, škrčení, řezné rány, pálení ohněm či cigaretou, svazování, údery o stěnu, tahání za vlasy a uši, trhání vlasů, nehtů nebo lámání rukou.

Ojedinělá odpověď byla: více než 5 ran u jakéhokoliv trestu. Dále jeden student dálkového studia uvedl tresty jako rány elektrickým proudem stejnosměrným vyšším než 9V, střídavým vyšším než 12V, pálení předměty o teplotě vyšší než 60°C, zvláště na citlivých částech těla (s výjimkou sauny), používání kyselin a zásad na tělo s pH mimo rozsah 4:8 (s výjimkou mýdla a jeho přiměřeného používání), ozařování ionizačním zářením, používání nepřiměřené síly v souvislosti s tupými a zvláště ostrými předměty, házení na zeď, mrazení pod - 40°C, vystavování hluku nad 80 dB (dlouhodobě), nelibozvučným zvukům a pachům, povinnost jídla, které dítěti nechutná. O této odpovědi nevím, co si mám myslet. Zda si dotyčný dělal pouze legraci, nebo myslel svou odpověď vážně. Vzhledem k tomu, že muž měl 32 let, předpokládám, že už má rozum na to, aby pochopil vážnost mého dotazníku. Ovšem raději doufám, že to byl pouze žert, neboť pokud ne, opravdu bych nechtěla být jeho dítětem.

6. Předpokládáte, že budete při výchově vlastních dětí užívat tělesné tresty?

Otázka č. 6.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
<i>ANO</i>	20	12	5	2	1
<i>SPÍŠE ANO</i>	29	10	12	5	2
<i>SPÍŠE NE</i>	34	11	16	3	4
<i>NE</i>	13	2	8	2	1

U této otázky mi některé studentky odpověděly, že už svoje vlastní děti mají. Až teprve potom jsem si uvědomila, že jsem při zpracování dotazníku neuvažovala tak úplně o této variantě. To, že spousta respondentů už má svou vlastní rodinu, své děti a tudíž i určité zkušenosti s výchovou a uplatňování trestů či jiných výchovných metod mě napadlo, proto jsem respondenty rozdělila i podle typu studia. Nicméně jsem mohla v dotazníku uvést i otázku typu, zda už respondenti mají své děti, abych mohla porovnat rozdíl mezi těmi, co děti mají, a těmi, co o výchově jen tak uvažují do budoucnosti.

Celkově nejvíce respondentů předpokládá, že své děti spíše nebudou tělesně trestat. Spíše podle mě znamená, že si nechávají otevřené vrátka, jako spíše ne, ale co kdyby náhodou se vyskytla nějaká situace, která mě jakoby přinutí trest použít. Tak bych to z mého pohledu brala já jako respondent. Stejná je celková odpověď spíše ano, která je druhou nejčastější. Z těch razantních odpovědí převládá ale v celkovém souhrnu respondentů odpověď ano. U žen denního studia byla nejčastější odpověď ano, u mužů denního studia spíše ano. U mužů denního studia byla nejčastější spíše ano, a u mužů dálkového studia spíše ne. Mladší studenti tedy jsou více pro užití tělesných trestů ve výchově svých dětí než starší. Ovšem nelze říci, do jaké míry mluví respondenti o svých předpokladech, a do jaké míry mluví o svých zkušenostech.

Někteří respondenti odpověděli současně ano i ne a následně pak své odpovědi odůvodnili v otázkách číslo 7. a 8., které na šestou otázku navazují.

7. Pokud ano, za jakých situacích si myslíte, že byste tělesný trest použili?

Otázka č. 7.	celkem respondentů	ženy denní	ženy dálkové	muži denní	muži dálkové
<i>Nebezpečné situace</i>	20	7	8	2	3
<i>Opakovaně neposlouchá</i>	20	12	8	0	0
<i>Kde nepomáhá slovní domluva</i>	10	4	3	2	1
<i>Hysterie, vztekání, jekot</i>	10	7	1	2	0
<i>Odmlouvání, provokace, drzost</i>	8	5	0	3	0
<i>Agrese dítěte</i>	6	2	3	0	1

Nebezpečnými situacemi respondenti měli na mysli ty situace, kdy dítě vběhne do silnice bez rozhlédnutí nebo sahá na vařící předměty, když jakkoliv ohrožuje svůj život nebo své zdraví. Mezi agresi dítěte patří, když dítě ubližuje ostatním nebo někoho fyzicky napadne.

Další odpovědi, mimo tabulku, byly, když dítě dělá schválnosti, za krádež, lež, vzdor či nedodržení slibu. Dále v situaci, kdy vysvětlení není v daný moment efektivní, nebo by tělesný trest použili, pokud už rodiče nevidí jiné východisko, pokud selhali všechny ostatní výchovné metody, jako úplně poslední možnost.

8. Pokud ne, jaké jiné výchovné metody byste u svých dětí zvolili?

Otázka č. 8.	celkem respondentů	ženy denní	ženy dálkové	muži denní	muži dálkové
<i>Vysvětlení</i>	21	5	8	6	2
<i>Domluva</i>	20	3	13	3	1
<i>Výchovný rozhovor</i>	16	8	6	2	0
<i>Zákaz oblíbené činnosti</i>	12	6	5	0	1
<i>Osobní příklad či příklad z okolí</i>	6	0	6	0	0
<i>Bodování (odměny)</i>	4	0	4	0	0

Z tabulky je patrné, že spousta respondentů by místo tělesných trestů použili nějaký slovní dialog formou vysvětlení, domluvy a výchovného pohovoru. Příklady zákazu oblíbené činnosti respondenti uvedli zákaz počítače, televize, sladkostí a zákaz chození ven – domácí vězení. Pouze ženy dálkového studia odpověděly, že by dítě vychovávaly tím, že by pro něj byly osobním vzorem nebo by pro dítě uvedly jiný motivující příklad z okolí. Také pouze ženy dálkového studia by u výchovy dětí použily bodování, kdy dítě za každé správné chování dostane určitý počet bodů, a za ty pak jakousi odměnu.

Dalšími odpověďmi byly pracovní tresty myšlené jako pomoc doma, napomenutí, vymezení určitých hranic. Ojedinělou odpovědí bylo: u malých dětí zamezit možnosti „zlomení“.

9. Znáte nějaký dokument, který upravuje tělesné trestání dětí?

Otázka č. 9.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
ANO	55	20	25	4	6
NE	35	13	12	8	2

V této otázce převažovala odpověď ne pouze u mužů denního studia. Ostatní kategorie respondentů mají přehled o dokumentech, nebo se alespoň o tom domnívají.

Ano, uveďte prosím.....

Otázka č. 9.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
<i>Mezinárodní úmluva o právech dítěte</i>	31	12	13	4	2
<i>Zákon o sociálně- právní ochraně dětí</i>	10	2	7	0	1
<i>Všeobecná deklarace lidských práv</i>	8	3	3	0	2
<i>Zákon o rodině</i>	8	4	4	0	0
<i>Trestní zákon</i>	6	1	3	0	2
<i>Listina základních práv a svobod</i>	6	4	2	0	0

Nejvíce mají respondenti podvědomí o Mezinárodní úmluvě o právech dítěte. O zákonu o rodině, který z hlediska vymezení tělesných trestů považuju osobně za nejvýstižnější, ví nejvíce ženy denního studia, u kterých byla tato odpověď druhou nejčastější. Muže tato odpověď nenapadla vůbec.

Sedmou nejčastější odpovědí bylo, že si respondenti nevzpomínají na název. Dále dva respondenti uvedli Chartu práv dítěte a jeden uvedl Káhirské prohlášení.

10. Myslíte si, že je tento dokument dostačující?

Otázka č. 10.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
<i>ANO</i>	22	8	11	2	1
<i>NE</i>	33	12	14	2	5

Všechny kategorie respondentů si myslí, že jejich uvedený dokument v předchozí otázce je nedostačující. Jedna studentka zdůvodnila ne tím, že žádný dokument nikdy nedokáže zabránit týrání dětí, a že je třeba více dokumentů. Jiná zdůvodnila své ano tím, že si myslí, že je dokument dostačující, ale je nedostatečně postihován viník, viz. Trestní právo.

11. Považujete za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů jako výchovný prostředek?

Otázka č. 11.	<i>celkem respondentů</i>	<i>ženy denní</i>	<i>ženy dálkové</i>	<i>muži denní</i>	<i>muži dálkové</i>
ANO	15	4	7	3	1
NE	62	26	23	8	5
NEVÍM	15	3	9	1	2

Jednoznačně je nejčastější odpovědí ne. Na druhém místě je v celkovém hodnocení ano i nevím na stejné úrovni. U žen denního studia pak převládá ano nad nevím, stejně jako u mužů denního studia. Studenti dálkového studia pak dávají přednost odpovědi nevím než ano.

Odpověď ne byla někdy zdůvodněna tím, že ne všechny tresty by měly být zakázány, ale jen tvrdé tresty. Plácnutí či pohlavek by mělo být zachováno. Dále že ne tehdy, pokud by za pohlavek měl jít rodič do vězení nebo by mu mělo být odebráno dítě. Jednou byla odpověď ano podmíněna tím, že by ale matka neměla být trestána za to, že plácne dítě přes zadek.

10. NÁZORY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

V rámci oboru, který studuju a z hlediska budoucího povolání, které bych chtěla vykonávat, mě zajímají názory a postoje sociálních pracovníků na tělesné tresty. Jako formu výzkumu jsem zvolila rozhovor a to se třemi pracovníky odboru sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) na ÚMČ Brno střed. Tady jsem mnohokrát vykonávala praxi v rámci studia na EA VOŠ v Brně, a zde jsem přišla do styku s problémem týrání a zanedbávání dětí.

Sociálním pracovníkům pokládám stejnou otázku, jakou mám v dotazníku: „Považujete za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů jako výchovný prostředek?“ Předpokládám, že odpovědi pracovníků budou převážně záporné.

„Není tělesný trest jako tělesný trest, že. Takový lehký pohlavek nebo plácnutí přes zadek si to dítě zapamatuje víc, než když na něho budu půl dne řvát. Takový trest, kde nezpůsobím žádného modráka, žádný otřes mozku a podobně tak si myslím, že by měl být zachován.“

Žena 53 let, 21 let pracuje na OSPOD

„Třeba někdy taková facka, si myslím, že není nic strašného. Nějaký velký výprasky, klečení, nebo když děti musejí dlouho stát a mít natažené ruce a ještě něco na těch rukou mají, tak to mi připadá absolutně nevhodný. A fyzické trestání u malých dětí, třeba u dětí předškolního věku, které si neumějí ještě všechno uvědomit, tak to mi připadá také obecně nevhodné. U starších dětí například 15tiletých když ulitne nějaká facka, tak to mi zas nepřipadá trestuhodný. „

Žena 43 let, 20 let pracuje na OSPOD

„Ne. Já osobně si myslím, že všechny formy tělesných trestů by být zakázány neměly. Nemyslím si, že pohlavek nebo plácnutí dítěte přes zadek mu může jakkoliv ublížit. Rozhodně je to podle mě účinnější, než kdybych mu neměl dát za trest třeba lakrumák.“

Muž 33 let, 13 let pracuje na OSPOD

11. NÁZORY PSYCHOLOGŮ

Dále mě zajímá, jaký názor mají na užívání tělesných trestů psychologové, jaká stanoviska zaujímají, a jak to vnímají z odborného hlediska. Přece jenom psycholog se v rámci profese často dostává do styku s dětmi, které jsou fyzicky týrané, a často patří mezi odborníky, kteří určují, zda je dítě rodiči fyzicky trestáno či zda se jedná už o fyzické týrání. Na internetu v rámci diskuzí na toto téma je uveřejněno několik prohlášení od známých psychologů. Předpokládám, že psychologové budou spíše pro zákaz tělesných trestů.

„Vůbec nejčastěji používaným trestem je v Česku pohlavek a facka. Repertoár tělesných postihů je ale tak velký a nevyčerpatelný, jako je lidská fantazie, a krutost trestajících rodičů mnohdy zaráží: vytrhávání vlasů, škracení, přivazování ke stolu, pálení cigaretou, ponořování rukou do horké vody – ani takovéto tresty nejsou výjimkou,“ řekla Právu Alexandra Fraňková, psycholožka dětského krizového centra v Praze (dále jen DKC). Za nadměrným bitím, ne-li týráním dětí bývá podle odborníků z DKC často citová nevyrovnanost rodiče. *„Velkou roli hraje stres, nezaměstnanost i alkohol. Napětí rodič ventiluje tak, že agresi obrátí proti potomkovi. Svaluje na něj vinu,“* vysvětluje Fraňková. *„Zralý rodič nemusí sáhnout po tělesných trestech. Ale jsou situace, kdy si dítě zaslouží dostat přes zadek. Pokud však přijde fyzický trest, mělo by mu porozumět. Vědět, že něco skutečně provedlo. Spravedlivé plácnutí přes zadek nijak dítě nepoznamená,“* podotýká ještě Fraňková. *„Budeme-li s dětmi jednat pouze v rukavičkách, tak se jednou zhroutlí, neboť život je dnes velmi konfliktní.“* Odborníci z DKC dále uvádějí, že fyzické tresty jsou na školách sice zakázány, ale přesto naše výchova tradičně staví na trestání. Rovněž je společnost k užívání fyzických trestů poměrně tolerantní.

To potvrzuje i předsedkyně Fondu ohrožených dětí Marie Vodičková: „*Tělesné trestání dětí je u nás někdy stále bráno jako normální způsob výchovy. Vím o soudkyni, která na matčinu stížnost, že otec bije jejich dítě často do hlavy, řekla, že je to normální způsob výchovy. Zákon by u nás byl velmi potřeba. Prospěl by spoustě dětí. Stanovil by totiž hranici, za kterou rodič nesmí jít. Také fyzicky trestané děti by věděly, že to není normální, ale protiprávní.*“

„*Děti v batolecím a zčásti i v předškolním věku jsou vývojově nastaveny na jakési fyziologické vnímání a přijímání trestů a odměn. Pohlazení nebo pamlsek jsou pro dvouleté dítě jednoduchou a jasně srozumitelnou odměnou. Stejně jednoznačně na ně pak zapůsobí lehké plácnutí přes zadeček.*“ říká psycholožka Eva Knebllová.³²

Psycholožka Lenka Čadová říká: „*Musela by se určit jasná hranice mezi pohlavkem a fyzickým trestem, aby na rodiče, který na ulici plácne dítě, kolemjdoucí nezavolali policii.*“

Na to rodinný poradce Petr Šmolka říká, že zákon by mohl být zneužitelný například dětmi v pubertě, které by mohly obvinít své rodiče, že je trestali a nebyla by to třeba pravda.

Dětská psycholožka Václava Masáková, ale nemyslí, že by byl zákon zapotřebí. „*Máme zákon, který trestá týrání dětí. Nechápu, proč by se mělo tvořit něco dalšího.*“³³

³² <http://www.novinky.cz/zena/deti/136335-telesne-tresty-bit-ci-nebit.html>.

³³ <http://www.lidovky.cz/cesi-pro-telesne-tresty-deti>.

ZÁVĚR

Za téma mé bakalářské práce jsem si zvolila „Tělesné trestání dětí rodiči“. V teoretické části jsem se věnovala tělesným trestům tak, abych čtenářům podala ucelený celek faktů a informací o tomto tématu. V praktické části jsem se pomocí kvantitativního výzkumu formou dotazníku, snažila zjistit, jaké názory a postoje mají studenti oboru Pastorační a sociální práce ETF Karlovy univerzity v Praze na problematiku tělesných trestů. Stanovila jsem si také předpoklad: „Nepovažuji za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů a myslím si, že studenti oboru pastorační a sociální práce budou mít stejný názor jako já.“ Na základě rozboru a vyhodnocení dotazníků se mnou stanovený předpoklad potvrdil.

Z mého výzkumu jsem dospěla k následujícím závěrům: převážná většina studentů, stejně jako já, nepovažují za správné a nutné zakázat všechny formy tělesných trestů. Podle mne by neměly být zakázány všechny formy, ale jen tvrdé tělesné tresty. Otázkou zůstává, co si člověk pod tímto pojmem představí. Já osobně si myslím, že plácnutí dítěte po zadku, plácnutí přes ruce a pohavek by měli být zachovány. To považuju za běžný výchovný prostředek, který pokud rodič správně použije, nemůže dítěti ublížit. Také nesouhlasím s tím, aby byl rodič za takový způsob trestu nějakým způsobem stíhán. Jsem toho názoru, že rodič má právo použít přiměřený výchovný prostředek tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoliv ohroženo jeho zdraví či vývoj. Tak jak to definuje Zákon o rodině. Z výzkumu jsem zjistila, že studenti mají na tuto problematiku stejný názor, neboť mnohdy dodávali ke svým odpovědím, stejné či podobné argumenty. Přestože studenti nechtějí, aby byly všechny formy tělesných trestů zakázány, zároveň se většina z nich domnívá, že současné dokumenty, které upravují tělesné trestání dětí, jsou nedostatečné.

Přestože 3/4 respondentů bylo v dětství svými rodiči tělesně trestáno, většina z nich nepovažuje jednání rodičů za špatné. Celkově si studenti myslí, že tělesné tresty jsou účinné nebo spíše účinné. Přesto, že dotazovaných mužů bylo razantně méně než žen, z odpovědí usuzuji, že

muži jsou k tělesným trestům tolerantnější, stejně jako jsem předpokládala před započítím výzkumu. Počet denních studentů a dálkových byl skoro shodný. Podle odpovědí jsem dospěla k názoru, že studenti denního studia, tedy moji vrstevníci, jsou k tělesným trestům tolerantnější, než studenti dálkového studia, kteří už mnohdy svoje vlastní děti mají. Tady se můj předpoklad nepotvrdil. Mladší studenti jsou i více pro užití tělesných trestů ve výchově svých dětí než starší. Co se týká odpovědí, které tělesné tresty jsou pro respondenty přijatelné za běžný výchovný prostředek, a které jsou pro ně už nepřijatelné, myslím si, že odpovědi byly celkově uspokojivé. Dle mého názoru studenti poměrně odhadli hranici mezi tělesným trestem a týráním, která je velmi tenká. Pro mnoho odborníků, rodičů a širokou veřejnost je toto téma předmětem neustálých diskuzí. Předpoklad u odborné veřejnosti se mi potvrdil u sociálních pracovníků, kdy všichni tři dotazovaní pracovníci jsou proti zákazu všech forem tělesných trestů. Psychologové mají nejednotné názory, tři ze šesti jsou pro zákaz tělesných trestů.

Osobně se domnívám, že se mi podařilo uspokojivě zjistit názory a postoje studentů oboru Pastorační a sociální práce na problematiku tělesných trestů. Se zpracováním mé praktické části jsem neměla žádné problémy, naopak, její zpracování pro mě bylo zajímavé a obohacující. K teoretické části mám jen jednu výtku. Domnívám se, že by na téma tělesných trestů mohlo být na trhu mnohem více dostupné literatury. Zpracování mé bakalářské práce bylo pro mě přínosem a doufám, že bude prospěšná i pro ty, jež tato problematika zajímá, ale také pro všechny ostatní, kteří se rozhodli trávit svůj volný čas čtením mé práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Biddulph, S., *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Praha, Portál 1999.
- Dobson, J., *Výchova dětí*. Brno, Nová naděje 1995.
- EPOCH WORLDWIDE, RADDA BARNEN, London, Approach 1998
- Matějčíček, Z., *Rodiče a děti*. Praha, Avicem 1986.
- Pöthe, P., *Dítě v ohrožení*. Praha, G plus G 1996.
- Rada Evropy, *Budujeme Evropu pro děti a s dětmi*. Brno, 2008.
- Severe, S., *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha, Portál 2007.
- Špeciánová, Š., *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha, Linde 2003.
- Vaníčková, E., Moussová, Z., Provazníková, H., *Násilí v rodině*. Praha, 1995.
- Vaníčková, E., *Tělesné tresty dětí*. Praha, Grada 2004.

Internet:

- www.tyrane-deti.cz/projevy.php.
- <http://aryonstory.blogspot.com/2009/02/prednaska.html>.
- <http://rakoskou.webnode.cz/news/afrika-a/>
- <http://www.novinky.cz/zena/deti/136335-telesne-tresty-bit-ci-nebit.html>.
- <http://euportal.cz/Articles/4325-kocabova-facka-rodicum.aspx>.
- <http://www.lidovky.cz/cesi-pro-telesne-tresty-deti>.

Zákony:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1. – Tělesné tresty dětí ve světě

Příloha č. 2. – Co říkají o tělesných trestech samy děti

Příloha č. 3. – Ideální rodič očima dětí

Příloha č. 1.

Tělesné tresty dětí ve světě

Zkušenosti ukazují, že tělesný tresty jsou skutečným světovým fenoménem. Proto byla mapována situace na celém světě. Tady jsou dostupné výsledky z některých států:

Barbados - 70 % rodičů souhlasí s tělesným trestem a 76 % z nich schvaluje bití páskem nebo řemenem

Kamerun – výsledek ze 4 provincií ukázal, že 93 % dětí bylo bito svým rodičem a 98 % dětí bylo bito svým učitelem ve škole

Chile – studie z roku 1995 ukázala, že mezi dětmi navštěvujícími státní školu 80 % rodičů tělesně trestá své děti a mezi dětmi ze soukromých škol pak 57 % rodičů

Egypt – výsledky z roku 1996 popisují, že více než třetina dětí byla bita páskem nebo holí, čtvrtina z těchto dětí uvedla, že při bití došlo k nějakému zranění

Etiopie – navzdory zákazu tělesných trestů ve školách 90 % dětí uvedlo, že ve škole byly tělesně potrestány

Evropa a Centrální Asie – studie, do které bylo zahrnuto 15 000 dětí ve věku od 9 do 17 let z různých regionů, ukázala, že 6 z 10 dětí uvedlo, že mu rodič nadával, dal facku, nebo ho bil pro „něco špatného“

Hongkong – studie z roku 1995, která zahrnula 1000 domácností, ukázala, že většina dětí mladších 16 let byla v minulém roce někdy obětí nějakého tělesného trestu

Indie – studie provedená mezi univerzitními studenty prokázala, že z nich bylo v dětství tělesně trestáno 91 % chlapců a 86 % dívek

Korea – studie organizovaná Asociací na ochranu dětí zjistila, že 97 % dětí bylo a je tělesně trestáno

Kuvajt – ze studie provedené v roce 1996 vyplývá, že 54 % rodičů schvaluje přísný výprask pro velký prohřešek a 9 % rodičů schvaluje použití nadměrného tepla jako formu potrestání

Pákistán – studie na souboru 4000 dětí z roku 1999 ukázala, že 78 % dětí je tělesně trestáno v základní škole a všechny děti doma

Rumunsko – studie z roku 1992 uvedla, že 84 % rodičů považuje políček a plácnutí rukou jako normální metodu výchovy, 96 % to nevnímá jako ponížení

Španělsko – 47 % rodičů si myslí, že facka je někdy nezbytný výchovný prostředek, 2 % rodičů se domnívají, že může být použit častěji, 27 % rodičů přiznalo bití svých dětí 3krát za předešlý měsíc. Nebyly zjištěny rozdíly v potrestání chlapců a dívek, sociálních vrstvách, ale ženy častěji souhlasily s užitím tělesného trestu než muži, a lidé s vyšším vzděláním používali tělesné tresty méně

Anglie – vládou garantovaný výzkum v roce 1990 ukázal, že tři čtvrtiny souboru matek schvaluje plácnutí rukou dítěte mladšího jednoho roku. 35 % rodičů (matek a otců) uvedlo, že bijí své děti 1krát týdně nebo častěji, a pětina uvedla, že k bití dítěte použila nějaký předmět

USA – 89 % sledovaného souboru rodičů uvedlo, že bilo své tříleté děti v předešlém roce. Také třetina 15 – 17letých dětí byla bita.

Příloha č. 2.

Co říkají o tělesných dětech samy děti

Z jednoho rozhovoru s dětmi školního věku byly vybrány následující ukázky:

„ Bití je hnusný, chvíli pak rodiče nenávidím, nevím, proč mi to dělaj, ale co já sám můžu dělat. Někdy si říkám, že mě asi nemaj vůbec rádi a mám chuť jim všechno zničit a utýct někam daleko. Ale bojím se, tak zůstanu, chvíli je to lepší, tak si dělám, co chci, a říkám si, že to musím vydržet a potom odejdu a úplně se na ně vykašlu.“

Tak nahlas rozjímal 13letý chlapec, který přiznal, že bývá doma otcem dost nevybraným způsobem bit, matka o tom ví a radí mu, aby otce nezlobil a neprovokoval, protože tak si za to může sám. Nikdy se ho nezastala a po trestu s ním oba rodiče večer a druhý den nemluví. Potom začnou, protože od něho vyžadují nějakou pomoc.

Další příklad je 10letá dívka, která uvádí, že žije jenom s maminkou, která ji často trestá bitím vařečkou. Říká: *„ Mně to moc nevadí, maminka se zlobí skoro pořád, a když ji rozzlobím ještě já, tak vezme vařečku, a protože to bolí, tak se snažím utýct, a maminka mě většinou nedohoní nebo přes stůl ke mně nemůže, tak jenom křičí a vařečkou mává. Někdy se zabarikáduju ve svém pokojíčku, to ale musím vyjít ven, protože maminka sedí přede dveřmi na zemi a čeká, až vyjdu, a zbije mě. To si do tepláků nacpu všechno možný, aby to nebolelo. Chová se jako kráva.“*

Do třetice příklad dvou prváčků, jejichž výroky se víceméně doplňují:

„ Když mi nejde škola, tak musím stát jenom v kalhotkách u skříně s rukama nad hlavou a tatínek se mě ptá, jestli už mě to bolí, a když řeknu, že jo, tak řekne, že se to počítá až od teď, a musím stát dál, a když mi ruce spadnou, tak nedostanu večěři. “

„ V pátek, než odjedeme na chatu, mně dá maminka pár na zadek, dopředu, abych na chatě nezlobila, a dozadu, že se vždycky něco najde, ani to nebolí, jenom vím, že když už máme sbaleno, musím jít k mamince a připomenout jí to, aby mě nezapomněla nabít. “

Příloha č. 3.

Ideální rodič očima dětí

Obraz ideálního rodiče byl volně sestaven z názorů školních dětí jedné pražské základní školy, které byly sesbírány volně tvořivým způsobem v roce 2002 :

- Měl by být hodný
- Měl by mít hodně rád své děti
- Měl by mít čas
- Neměl by bít ani nadávat
- Neměl by pít ani kouřit
- Měl by umět sportovat
- Neměl by lhát
- Měl by si se svými dětmi povídat
- Neměl by se rozvádět
- Neměl by se stěhovat
- Měl by dávat dárky
- Rodiče by se vzájemně měli mít rádi
- Neměl by poslouchat, když si děti telefonují
- Neměl by se dětem posmívat
- Měl by doma něco umět, ne jenom v práci